

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΝΥΠΑΡΧΕΙΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΗΚΕΙΝ (ΜΕΡΟΣ Β')

Μόνη λύση είναι η συμφωνία σε βασικές αρχές εφαρμογής της Εκτελεστικής εξουσίας δια εφαρμογής ενός συστήματος Νόμων, που θα καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας του συνόλου και των ατόμων. Και μέχρι εδώ, θεωρητικά τουλάχιστο φαίνονται απλά τα πράγματα. Δεν είναι έτσι όμως στην πράξη. Τα πολλά προβλήματα εντοπίζονται στις σχέσεις εξουσίας και μελών με αντικείμενο το περιεχόμενο, αλλά και τον τρόπο εφαρμογής των νόμων.

Οι «σχέσεις» μεταξύ εξουσίας και ατόμων είναι αυτές καθαυτές οι Αξίες. Αξίες με την έννοια του ιδανικού και του ιδεώδους, που καθορίζουν τον τρόπο ζωής, σκέψευσης και συμπεριφοράς των ανθρώπων. Αυτές που τελικά ονομάζουμε ηθικές και πνευματικές αξίες [σχέσεις]. Πραγματικά όταν λέμε ότι κάτι αξίζει, «άξιον εστί», εννοούμε έχει αξία, που σημαίνει μια ισοβαρή σχέση και ανταμοιβή. Υπάρχει αυτή η σχέση [αξία], μεταξύ των υποκειμένων[ατόμων] και παρεχόμενων υπηρεσιών της εξουσίας. Μόνο, όταν οι σχέσεις αυτές καλύπτουν κάποια εσωτερική ανάγκη των προσώπων, μόνον τότε, τα τελευταία την αντιλαμβάνονται και τη νοιώθουν!

Πώς, όμως, τα άτομα θα βιώσουν τη σχέση με την Πολιτεία ως μια Αξία; Αλλά και πώς εκείνοι που εκφράζουν την Πολιτεία, ασκώντας την εξουσία θα θεωρήσουν ότι, η όποια παραχώρηση άσκησης της εξουσίας γίνεται για το καλό των μελών της Κοινότητας; Ίσως εδώ είναι και το πιο κρίσιμο σημείο διαλεκτικής σχέσης [αξίας]. Η εξουσία πρέπει να αφονγκράζεται τον παλμό των μελών [κοινής γνώμης], αλλά και τα μέλη να γνωρίζουν ότι η πολιτεία έγινε για εκείνα, αλλά και τρέφεται με τις δικές τους ενέργειες. Μόνο αν επιτευχθεί ο συντονισμός λειτουργίας της Πολιτείας και ενεργειών των πολιτών θα μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει αυτή η αγαστή συνεργασία που συνιστά την ιδανική σχέση = αξία.

Υπάρχει, άραγε, τέτοια αρμονική σχέση=αξία! Μάλλον υπάρχει σαν μια ιδανική σχέση. Μια σχέση, όμως, τόσο πολύπλοκη, λόγω άπειρων ευμετάβλητων παραγόντων και παραμέτρων, που είναι αδύνατο να γίνει κατανοητή από το νου ενός μόνον ανθρώπου. Ούτε καν από ομάδα ειδικών, γιατί μόνον μια απλή προσέγγιση των παραμέτρων μπορεί να γίνει. Και μόνον οι συνιστώσες παράμετροι είναι τόσο πολύπλοκοι και μάλιστα συνεχώς μεταβαλλόμενοι, που είναι αδύνατον να καθορισθούν, ως συγκεκριμένα και απόλυτα προβλεπόμενα μεγέθη.

Η ανάγκη, όμως, για προετοιμασία αντιμετώπισης του επερχόμενου προβλήματος είναι εξίσου επιτακτική. Ο άνθρωπος, φυσικά ο υγιής ψυχικά και βιολογικά άνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει μέσα στην αβεβαιότητα και τη σύγχυση. Θέλει να έχει μια στοιχειώδη, έστω και στο εγγύτατο μέλλον πρόβλεψη. Αυτός είναι και ο λόγος που μεθοδεύει τις εκτιμήσεις του, βγάζει λογικά προβλέψιμα μεγέθη και θέλει να του εξασφαλίζουν σταθερές καταστάσεις, ει δυνατόν, τουλάχιστο, για τα όρια της ζωής του. Μόνο σε μια σχετικά προβλέψιμη πραγματικότητα μπορεί να αισθανθεί η ανθρώπινη ψυχή σχετικά άνετη και ευτυχισμένη. Στην παραπάνω χασοπή κατάσταση μιας μη εύρυθμης Κοινωνίας, η οποία ακριβώς της αρρυθμίας είναι ένα μη υγιές περιβάλλον, και οι υγιείς ακόμη πολίτες καθίστανται άρρωστοι. Άρρωστο περιβάλλον καθιστά τα μέλη του άρρωστα και αντίστροφα, άρρωστα μέλη φτιάχνουν ένα προβληματικό περιβάλλον.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να θυμηθούμε την έννοια της αρμονίας. Είναι αρμονία ένα σύνολο σχέσεων[αναλογιών –αξιών] μεταξύ των μερών μεταξύ τους και του συνόλου, ως όλου, το οποίο, όταν συμβαίνει τότε έχουμε και το άριστο αποτέλεσμα. Σύμφωνα με τη θεωρία του ολισμού αυτή μόνον η μορφή αξιολογείται και ορθότερα. Βέβαια αμέσως προκύπτει το πρόβλημα ποιο είναι το μέγεθος του όλου. Που πρέπει να θεωρηθεί η έννοια της ολότητας. Προσεγγιστικά εκεί που αποδίδεται το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Αλλά και πάλι ποιο είναι το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα; Αν αυτό που θεωρείται ικανοποιητικό αποτέλεσμα σε κάποιο χρονικό και τοπικό σημείο δεν θα είναι το πιο ενδεδειγμένο αν το δούμε από άλλη οπτική γωνία χρόνου και τόπου!

Πόσες πραγματικά φορές ενώ πιστεύουμε ότι έχουμε βρει την ορθή απάντηση, βρισκόμαστε σε σχετική πλάνη, καθόσον, κάποια στοιχεία μας έχουν διαφύγει. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με κάθε τοπική και χρονική μετατόπιση. Επομένως μια σχετική αρμονία μπορούμε να προσεγγίσουμε. Και αυτή, όμως, είναι αρκετή. Ποτέ ουσιαστικά δεν μπορούμε να πούμε ότι πετύχαμε απόλυτη αρμονία, καθόσον στη γενική περίπτωση πρέπει να υπάρχει «χώρος» για πιθανά σφάλματα, αλλά κυρίως για να αισθάνονται μια σχετική «ελευθερία» τα επιμέρους μέλη. Ειδικότερα αυτό ισχύει για την περίπτωση των ανθρώπων, που όπως είπαμε ήδη, έχουν σαν ύπατο παράγοντα επιδίωξης την ελευθερία τους, ανεξάρτητα τον τρόπο που θα εκδηλώνεται.

Συνέχεια είμαστε υποχρεωμένοι να έχουμε την προσοχή μας εστραμμένη και στο όλο και στα μέρη ταυτόχρονα. Η μονομερής αντίληψη οδηγεί σε ανισορροπία, η οποία εκτρέπει από το επιθυμητό

αποτέλεσμα. Μόνον ότι συμπίπτει σε κάποιο ικανοποιητικό η βούληση του συνόλου με τις βουλήσεις των μερών τότε μόνο είναι δυνατή μια σχετικά διαρκής κατάσταση απόδοσης. Τούτο είναι και λεπτότερο σημείο της σύνθεσης. **Από τη μια πλευρά το άτομο να έχει την αίσθηση ότι μόνον μέσα στο σύνολο μπορεί να βρει την επιδιωκόμενη ικανοποίηση, αλλά και το σύνολο ότι επιτελεί το σκοπό του, που είναι η καλύτερη απόδοση έργου και ευημερίας.**

Για να γίνουμε καλύτερα αντιληπτοί θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα. Πολλοί ειδικοί συμφωνούν ότι το «Ιαπωνικό Θαύμα», όπως ονομάστηκε η οικονομική και γενικότερη ανάπτυξη της Ιαπωνίας, δεν οφείλεται στο γόνιμο έδαφος της Χώρας, ούτε στους φυσικούς πόρους, ούτε στη Θέση της. Κυρίως και κατά βάση οφείλεται στο έμπυχο υλικό της, στους κατοίκους της. Μάλιστα οφείλεται στην παραδοσιακή αντίληψη, που απορρέει από την αντίστοιχη κουλτούρα των Ιαπώνων να θεωρούν από πλευράς προτεραιότητας πρώτο το καθήκον προς το σύνολο, την Κοινωνία, και ύστερα το προσωπικό συμφέρον. Πράγματι είναι καταπληκτική η αφοσίωση των ατόμων στην έννοια του συνόλου, είτε αυτή εκφράζεται ως οικογένεια είτε ως Πατρίδα είτε απλά ως Ομάδα εργασίας. Πρώτα οι πολλοί και μετά τα πρόσωπα.

Μάλιστα έχουν και μια μοναδική λέξη που αντίστοιχα εκφράζει μια μοναδική έννοια μονολεκτικά. Προσωπικά δεν γνωρίζουμε σε δυτικές γλώσσες, ούτε φυσικά και στην πλουσιότετη Ελληνική αντίστοιχη λέξη. Αυτό δε σημαίνει ότι εμείς δεν αντιλαμβανόμαστε την έννοια, αλλά δεν είχαμε τη ανάγκη να εκφραστούμε μονολεκτικά και αυτό δεν είναι απλά τυχαίο.

Αναφερόμαστε στη λέξη *amae*, η οποία σημαίνει **το υπέροχο γλυκύτατο συναίσθημα, που νοιώθει κάποιος, όταν τον δεχθούν σε μια ομάδα στην οποία θέλει να ανήκει και εκείνος διακαώς.** Δεν μιλάμε για απλώς τη βασική ανάγκη του ανθρώπου να ανήκει σε κάποιο σύνολο, που χαρακτηρίζει κάθε άνθρωπο και η οποία απορρέει κυρίως από λόγους ασφάλειας και συνεργασίας για αντιμετώπιση εξωτερικών κινδύνων. Και αυτή η μορφή «ανήκειν» είναι σημαντική, **καθόσον πολλαπλασιάζει κατά πολύ τις ατομικές δυνατότητες.** Αλλά δεν είναι βέβαιο ότι η συνοχή θα υπάρξει και μετά από την άρση της εξωτερικής δύναμης-απειλής. Συνήθως οι συσπειρώσεις που γίνονται για αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών διαρκούν όσο και η διάρκεια της απειλής, στη συνέχεια παρατηρείται χαλάρωση μέχρι και διάλυση.

Μόνον οι συσπειρώσεις που στηρίζονται σε **αμοιβαία επιθυμία, χωρίς άλλες σκοπιμότητες** έχουν **δημιουργικό χαρακτήρα και διαρκούν πολύ.** Μόνον όταν ο δεσμός είναι αρραγής στην πρώτη δυσκολία, μόνον τότε μπορούμε να μιλάμε για την έννοια του *amae*. Για να γίνει καλύτερα αντιληπτό το νόημα του *amae* πρέπει να δούμε το τι εκφράζει το αντίστοιχο **ιδεόγραμμα** στην Ιαπωνική γλώσσα. **Το ιδεόγραμμα του *amae* εκφράζει την μητέρα που κρατάει στην αγκαλιά της το μωρό της. Είναι η κορυφαία στιγμή ουσιαστικής ταύτισης των δύο προσώπων σε ένα αρραγές σύνολο.** Τότε που η μητέρα κρατάει σφιχτά στην αγκαλιά της ό,τι πολυτιμότερο έχει στη ζωή της και το μωρό νοιώθει όλη την έκφραση της ασφάλειας, της στοργής και της αγάπης όλου του Κόσμου. **Αυτός είναι και ο πρώτιστος ανιδιοτελής δεσμός των ανθρώπων. Αυτό το μοναδικό και υπέροχο συναίσθημα εκφράζει το *amae*.**

Πραγματικά δεν υπάρχει ωραιότερο και ποιητικότερο συναίσθημα από αυτό. Τι μεγαλείο να αισθάνεται κάποιος ότι το σύνολο, στο οποίο ανήκει τον θέλει και εκείνο, όσο το θέλει ο ίδιος. Δεν υπάρχει γονιμότερο συναίσθημα από εκείνο που νοιώθει κάποιος, όταν βρίσκεται ανάμεσα σε φίλους, συναθρώπους και συνεργάτες, που τον θέλουν και επιζητούν το να είναι μαζί τους. **Η παράσταση είναι απόλυτα συμβολική.** Μπορεί να λάβει οποιοδήποτε περιεχόμενο. Την έννοια της μητέρας μπορεί να πάρει η οικογένεια, η κοινωνία, το έθνος, η Πατρίδα και ούτω καθεξής. **Πάντοτε η μητέρα χαρακτηρίζεται για τη μεγαθυμία της για το παιδί της, αλλά και το παιδί νοιώθει τη μεγαλύτερη ασφάλεια αι στοργή μέσα στην αγκαλιά της μητέρας.**

Αυτή είναι η βάση των σχέσεων και δεσμών σε ένα όλο. Βεβαίως, αυτό θα έλεγε κανείς στην **ιδανική μορφή των σχέσεων.** Αυτό όμως πρέπει να είναι και ο **σκοπός του συνανήκειν.** **Η τέλεια και ιδανική σχέση που πρέπει να επιδιώκεται για κάθε σύνολο.** Αυτό είναι και το γενικότερο κλίμα στην κουλτούρα της Άπω Ανατολής. **Αυτό το πνεύμα ανέδειξε την Ιαπωνία σε Οικονομική Υπερδύναμη.** Το ίδιο πνεύμα απέδειξε και στην περίπτωση του τελευταίου τσουνάμι την Ιαπωνική σύμπνοια. Και άλλοι λαοί όμως σε συγκεκριμένες περιπτώσεις δείχνουν τέτοιο πνεύμα συνύπαρξης. Όπως η Γερμανία κατά τη φάση της δικής της ανασυγκρότησης μετά την ήττα της στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. **Και η Ελλάδα μας αρκετές φορές όταν χρειάστηκε έδειξε αξιοθαύμαστη σύμπνοια και αυτοθυσία.** Όλοι οι αγώνες, πλην των εμφυλίων συρράξεων, είχαν θαυμάσια αποτελέσματα ακριβώς, όταν υπήρχε αλληλοκατανόηση και όχι εγωτισμός και διχόνοια.

Μα τότε θα πει κάποιος η σύμπτωση ήταν αποτέλεσμα της μεγάλης εξωτερικής απειλής. Ασφαλώς στη γενική περίπτωση ομονοούν οι άνθρωποι κάτω από βάρος της απειλής και του φόβου. Αλλά ο φόβος και η ανάγκη αλλάζει συνεχώς μορφή και περιεχόμενο και δεν το αντιλαμβάνονται τα μέλη της κοινωνίας. Και τελικά αποδίδουν την ευθύνη στον «άλλον» γενικά και ο εαυτός μας είναι αναμάρτητος». **Είναι τότε που η εμπιστοσύνη έχει χαθεί.** Είναι τότε που ο καθένας κοιτάζει να σώσει το «τομάρι» του, δηλαδή υπερισχύει το προσωπικό συμφέρον από το γενικό. Είναι τότε που δεν παράγεται θετικό έργο. Τότε, που ένας ασυντόνιστος οργανισμός προκαλεί δυσλειτουργίες, νοσεί, είναι ανήμπορος να πετύχει το σκοπό του τότε όλοι είναι δυσαρεστημένοι. Είναι άρρωστοι και από εκεί και πέρα αρχίζουν κάθε είδος των δεινών. Η αλήθεια είναι διαστρεβλωμένη και η πραγματικότητα ερμηνεύεται κατά περίπτωση. Η λανθασμένη πραγματικότητα οδηγεί σε λανθασμένες λύσεις και αποφάσεις. Οι βουλήσεις αποκλίνουν και αντιτίθενται αλλήλους. Τα συναισθήματα είναι αρνητικά. Τα μέλη της Κοινωνίας ασθενούν και αυτά. **Η συνοχή μηδενίζεται.** Ο οργανισμός του συνόλου παραλύει. Και η ανησυχία πλανιέται παντού. Μήπως άραγε το βλέπουμε αυτή τη στιγμή μπροστά μας; Μήπως η κατάσταση της Ελλάδας μας έχει φθάσει **άπειρες φορές** στο θλιβερό αυτό σημείο και τα αίτια αναζητούνται αλλού.

Χιλιάδες άρθρα έχουν γραφεί στον τύπο για τα πριν **από λίγα χρόνια** στην Πατρίδα μας. Εκατομμύρια προβλέψεις ειδικών. Αριθμοί και κόντρα αριθμοί. Στατιστικές, γκάλοπ, ιδέες και γνώμες ειδικών και μη. Αλληλοκατηγορίες. ευθύνες πλανώνται στο κεφάλι μας. Κανένας δεν είναι αισιόδοξος για το αύριο. Δεν εμπιστευόμαστε κανένα. Όλοι είναι κλέφτες, απατεώνες, «λαμόγια». Πλημμύρισε η ελληνική γλώσσα με νέες εκφράσεις. Μαύρος ο ουρανός της Αθήνας από τα καυσαέρια, αλλά πιο μαύρος γίνεται από τη μελαγχολία των ψυχών των κατοίκων της. Ο «σώζων εαυτόν σωθήτω». Όποιος μπορεί ας βγάλει τα χρήματα στο εξωτερικό. Εγώ θα πληρώσω. όχι οι άλλοι. Εκείνοι φταίνε. εκείνοι που τα έφαγαν. εκείνοι να τιμωρηθούν. Από εκείνους να τα πάρουν πίσω. Μα ποιος θα τα μαζέψει; Το κράτος. μα ποιος είναι το κράτος. Οι πολιτικοί. Μα τους πολιτικούς ποιος τους ψήφισε και τους έβγαλε; Μας το επέβαλαν τα μονοπάγια.

Εμείς δεν έχουμε κάποια ευθύνη; Όταν ψηφίζαμε, ψηφίζαμε τον καλύτερο ή εκείνο που θα μας εξυπηρετούσε με το αζημίωτο βέβαια και στην τοπότησή μας. Είμαστε ώριμοι να διαφυλάξουμε το λιγότερο κακό σύστημα διακυβέρνησης! **Γνωρίζουμε να κυβερνηθούμε!** Ξέρουμε τι θέλουμε! Ξέρουμε ή απλά το διαισθανόμαστε ότι αν ένας μηχανισμός είναι παράλυτος τότε όλα τα κύτταρα είναι άρρωστα. Ξέρουμε ότι όταν έστω και ένα επί μέρους όργανο δεν εργάζεται λειτουργικά μέσα στο σύνολο τότε όλο το σύνολο υποφέρει και το έργο του αρρώστου μεταφέρεται στα άλλα όργανα και αυτά με τη σειρά τους ασθενούν! Ξέρουμε ότι αν μια ομάδα ακόμη και ποδοσφαιρου και αν είναι αν δεν δουλέψει σαν ομάδα δεν πρόκειται να κερδίσει κανένα αγώνα. Μόνον όταν ο ένας είναι και λειτουργεί μέσα στα καθήκοντά του και μέσα στο πλαίσιο της ομάδας. Πότε όμως λειτουργεί η ομάδα. Όταν ο κάθε παίχτης εκτελεί το καλύτερο δυνατό που μπορεί και τηρεί τις βασικές οδηγίες του προπονητού και τους κανόνες του παιχνιδιού. Αυτά τα απλά φαίνονται και στο στίβο της Κοινωνίας.

Μόνον όταν τα μέλη έχουν ενστερνισθεί την υπευθυνότητα της θέσεως τους και γνωρίζουν τους ρόλους τους και τις υποχρεώσεις τους, αλλά προπαντός όταν τους εφαρμόζουν μόνον τότε μπορεί να υπάρξει αποτέλεσμα. Μόνο τότε θα παράγει έργο η κοινωνία, τότε θα ευημερούν όλοι, τότε θα είναι ικανοποιημένοι όλοι ή έστω οι περισσότεροι.

Αν όμως, δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών! Όταν ο καθένας κάνει αυτό που του αρέσει, όταν οι βασικές αρχές της κοινωνίας [Νόμοι της Πολιτείας] καταπατούνται και παραβιάζονται κατά το δοκούν. Όταν εκείνοι που εκφράζουν το Σύνολο [Κυβερνώντες] δε θεωρούν και δεν αισθάνονται τα μέλη της Κοινωνίας, ως δικά τους παιδιά, ανεξάρτητα κομματικής τοποθέτησης. Και όταν οι μεν θεωρούν τους δε ως αντιπάλους και όχι ως συνεργάτες. **Τότε ουσιαστικά δεν υπάρχει κοινωνία, αλλά απλά σαν όνομα και μόνον.**

Υγιή κοινωνία μόνο οι σωστές σχέσεις, τουτέστιν οι αξίες και αρετές των μελών μπορούν να δώσουν την επιδιωκόμενη αντοχή της στις δυσκολίες της αρμονικής συμβίωσης.

Δημήτρης Μπάκας
23 Φεβ. 2023